

PL/SQL

Proč používat PL/SQL?

- Samotné SQL neumožňuje používat procedurální kód (napsat si vlastní řízení příkazů – podmínky, cykly aj.), což může být omezující (pomocí SQL nejsme schopni naprogramovat složitější databázové algoritmy, pomocí PL/SQL ano).
- Často používané operace je možné zapouzdřit do procedur/funkcí, které se časově efektivně vykonávají.
- Obecně je jazyk PL/SQL neopodstatněně málo využíván. Jeho využití znamená navýšení výkonu, modularizaci a snadnou centrální správu procedurálního kódu a bohužel vázání se na konkrétní databázový systém (jediný podstatnější zápor).
- Oracle umožňuje psát procedury/funkce nejen v PL/SQL, ale také v jazycích C a Java.

Co PL/SQL nabízí?

- Deklaraci konstant, proměnných, kurzorů pro průchod výsledků SELECTu,
- podporu transakčního zpracování,
- ošetření chybových stavů pomocí výjimek,
- modularitu – procedury, funkce je možné zařazovat do balíčků, v jedné funkci je možné využít jinou funkci nebo proceduru...
- podporu dědičnosti,
- ...

Proč zrovna PL/SQL a ne třeba C, Javu?

- PL/SQL je výkonný jazyk pro psaní procedurálního kódu (procedur, funkcí, triggerů):
 - Používá přímo datové typy Oracle, nejsou potřeba žádné konverze, je těsně navázán na SQL a objekty v dané databázi (efektivní kontrola),
 - používané datové typy lze deklarovat obecně (např. nadeklarovat proměnnou stejného typu jako je určitý sloupec tabulky), tak, aby se kód nemusel měnit při menších změnách tabulek,
 - jeho použití je snadnější než použití C/Javy (např. otevření a uzavření dotazu je prováděno automaticky),
 - dotaz v rámci funkce (procedury) je analyzován pouze jednou při kompilaci funkce (procedury), poté je už jen efektivně vykonáván.
- PL/SQL by se mělo používat až tehdy, když si nevystačíme s prostým SQL dotazem (přitom syntaxe SELECTů je bohatá...).

Základní struktura procedurálního kódu v PL/SQL

Kód jde psát přímo jako nepojmenovanou proceduru (anonymní blok):

DECLARE

nepovinná deklarační sekce pro proměnné, konstanty, kurzory

BEGIN

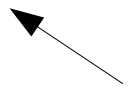
povinná výkonná sekce, jde sem případně zanořit i další anonymní blok...

EXCEPTION

nepovinná sekce pro zpracování výjimek

END;

/ nakonec lomítko pro kompilaci kódu

Nutné v SQL*Plus, nikoli v SQL Developeru

Hello World příklad

Nutné v SQL*Plus, nikoli v SQL Developeru

-- nejprve zapnout textový výstup:

SET SERVEROUT ON

-- poté vlastní kód:

BEGIN

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE ('Hello World');

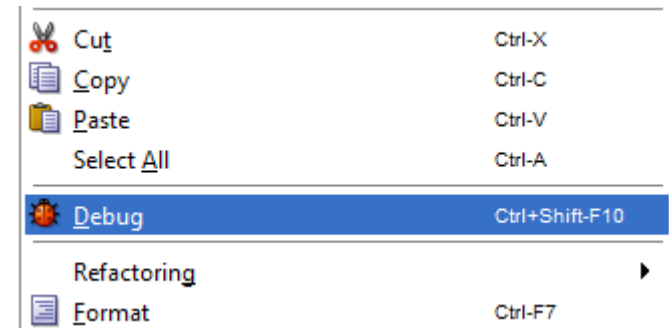
-- použití procedury PUT_LINE

-- z balíčku DBMS_OUTPUT

END;

/

Pro spuštění kódu a zobrazení informací vypisovaných na textový výstup spusťte příkaz v Debug režimu:
Ve worksheetu klikněte na pravé tlačítko a vyberte Debug):

Proměnné v PL/SQL

Před prvním použitím ve výkonné sekci je potřeba proměnnou nadeklarovat v deklarační sekci:

DECLARE

```
v_promenna1 NUMBER(3);  
v_promenna2 NUMBER NOT NULL DEFAULT 88;  
v_promenna3 NUMBER := 77;  
-- typ proměnné podle jiné proměnné:  
v_promenna4 v_promenna3%TYPE;  
-- typ proměnné podle sloupce tabulky:  
v_promenna5 zamestnanec.jmeno%TYPE;
```

Komentáře v PL/SQL

```
/* Víceřádkový  
komentář */
```

```
-- jednořádkový komentář
```

- Jednořádkové komentáře používat od začátku řádku (na samostatném řádku)!

Řízení toku programu – větvení

```
IF podmínka1 THEN
```

```
    posloupnost_příkazů1
```

```
ELSIF podmínka2 THEN
```

```
    posloupnost_příkazů2
```

```
ELSE
```

```
    posloupnost_příkazů3
```

```
END IF;
```

```
-- větve elseif (může jich být více) a else
```

```
-- jsou nepovinné
```

Řízení toku programu – větvení

CASE

```
WHEN podmínka1 THEN posloupnost_příkazů1;
```

```
WHEN podmínka2 THEN posloupnost_příkazů2;
```

```
..
```

```
WHEN podmínkaN THEN posloupnost_příkazůN;
```

```
[ ELSE posloupnost_příkazůN+1; ]
```

```
END CASE;
```

- V podmínce může být např. `v_promenna BETWEEN 1 AND 5` pro vyčlenění intervalu hodnot nějaké proměnné.

Řízení toku programu – cykly

- Jednoduchý cyklus LOOP:

LOOP

posloupnost_příkazů

IF podmínka **THEN**

EXIT;

END IF;

END LOOP;

nebo...

LOOP

posloupnost_příkazů

EXIT WHEN podmínka;

END LOOP;

Řízení toku programu – cykly

- Cyklus FOR s čítačem:

```
FOR počítadlo IN [REVERSE] nejnižší hodnota..nejvyšší  
LOOP  
    posloupnost_příkazů  
END LOOP;
```

např.:

```
FOR v_citac IN 1..10  
LOOP  
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('v_citac = ' || v_citac);  
END LOOP;
```

Řízení toku programu – cykly

- Cyklus WHILE s podmínkou na začátku:

```
WHILE podmínka
```

```
LOOP
```

```
    posloupnost_příkazů
```

```
END LOOP;
```

Naplnění proměnných SELECTem

```
SELECT [* | seznam_atributů]  
INTO [seznam_proměnných nebo proměnná typu záznam]  
FROM název_tabulky  
WHERE podmínky_výběru
```

- Je potřeba, aby SELECT vrátil právě jeden záznam, jinak by se vyvolala výjimka.

Naplnění proměnných SELECTem – příklad

DECLARE

v_jmeno zamestnanec.jmeno%**TYPE**;

v_id zamestnanec.zamestnanec_id%**TYPE**;

BEGIN

SELECT jmeno, zamestnanec_id **INTO** v_jmeno, v_id

FROM zamestnanec **WHERE** zamestnanec_id = 6;

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jméno: ' || v_jmeno);

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Id: ' || v_id);

END;

/

Naplnění proměnných s ošetřením výjimek

DECLARE

v_jmeno zamestnanec.jmeno%**TYPE**;

v_id zamestnanec.zamestnanec_id%**TYPE**;

BEGIN

SELECT jmeno, zamestnanec_id **INTO** v_jmeno, v_id

FROM zamestnanec **WHERE** zamestnanec_id = 6;

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jméno: ' || v_jmeno);

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Id: ' || v_id);

EXCEPTION

-- ošetření výjimky při nenalezení dat

WHEN *NO_DATA_FOUND*

THEN **DBMS_OUTPUT.PUT_LINE**('Data nenalezena');

-- ošetření výjimky při nalezení více řádků

WHEN *TOO_MANY_ROWS*

THEN **DBMS_OUTPUT.PUT_LINE**('SELECT vybral mnoho řádků, ne jeden!');

END;

/

Kurzory

- **Kurzor** je privátní pracovní oblast, kterou databázový server vytvoří pro každý SELECT – je spojen s dotazem typu SELECT a určen pro průchod výsledky. Kurzor lze vytvářet:
 - **Implicitně** – automaticky databázovým serverem, programátor se o něj sám nestará,
 - **explicitně** – nadeklaruje jej a vytvoří přímo programátor.
- Základní kroky při práci s kurzorem:
 - Deklarace kurzoru (CURSOR - IS),
 - otevření kurzoru (OPEN),
 - výběr dat prostřednictvím kurzoru (FETCH - INTO),
 - uzavření kurzoru (CLOSE).

Kurzory – syntaxe základních kroků

-- V deklaračním bloku:

CURSOR <název kurzoru> **IS** <příkaz **SELECT**>;

-- Dále ve výkonném bloku:

OPEN <název kurzoru>;

-- Pro postupné procházení záznamů se v cyklu
-- volá:

FETCH <název kurzoru> **INTO** <seznam proměnných>;

-- Nakonec uzavření kurzoru:

CLOSE <název kurzoru>;

Stav kurzoru

- Kdykoliv můžeme otestovat stav kurzoru pomocí atributů kurzoru:
 - **<název kurzoru>%ROWCOUNT** – pořadové číslo aktuálního záznamu, pokud zatím nebyl vybrán žádný záznam, má hodnotu 0,
 - **<název kurzoru>%FOUND** – pokud poslední příkaz FETCH načetl nějaká data, má hodnotu TRUE; jinak FALSE; používá se pro zjištění konce cyklu, ve kterém se iteruje přes záznamy; obdobně funguje **<název kurzoru>%NOTFOUND**,
 - **<název kurzoru>%ISOPEN** – vrací TRUE, pokud je kurzor otevřen.

Kurzory – příklad

DECLARE

v_jmeno zamestnanec.jmeno%**TYPE**;

v_id zamestnanec.zamestnanec_id%**TYPE**;

CURSOR k1 **IS SELECT** jmeno, zamestnanec_id **FROM** zamestnanec;

BEGIN

OPEN k1; -- *otevreni kurzoru - provedeni SELECTu*

LOOP

FETCH k1 **INTO** v_jmeno, v_id;

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jméno: ' || v_jmeno || ', Id: '
|| v_id);

EXIT WHEN k1%**NOTFOUND**;

END LOOP;

CLOSE k1;

END;

/

Záznamy

- Záznam je datový typ/struktura, která zapouzdřuje více položek, i různých datových typů.
- Příklad deklarace záznamu v deklarční sekci:

```
TYPE rec_zamestnanec IS RECORD (  
    jmeno zamestnanec.jmeno%TYPE;  
    id zamestnanec.zamestnanec_id%TYPE;  
);
```

- Nebo lze nadeklarovat záznam odpovídající řádku tabulky:

```
rec_zamestnanec zamestnanec%ROWTYPE;
```

Extrakce dat z kurzoru do záznamu

- Práce s kurzory je pomocí záznamů jednodušší: Kurzor nemusíme sami otevírat ani zavírat, ani data z kurzoru vybírat pomocí FETCH ... databázový systém se o to postará sám:

DECLARE

```
rec_zamestnanec zamestnanec%ROWTYPE;
```

```
CURSOR k1 IS SELECT jmeno, zamestnanec_id FROM zamestnanec;
```

BEGIN

```
FOR rec_zamestnanec IN k1
```

```
LOOP
```

```
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jméno: ' || rec_zamestnanec.jmeno  
        || ', Id: ' || rec_zamestnanec.zamestnanec_id);
```

```
END LOOP;
```

```
END;
```

```
/
```

Kurzory s parametry

- Pro kurzor můžeme nadefinovat parametry, za které se dosadí konkrétní hodnoty při otevírání kurzoru. Parametry můžeme využívat v SELECTu, se kterým je kurzor svázán:

DECLARE

```
rec_zamestnanec zamestnanec%ROWTYPE;
```

```
CURSOR k1 (v_jmeno VARCHAR2) IS
```

```
    SELECT jmeno, zamestnanec_id FROM zamestnanec
```

```
    WHERE jmeno LIKE (v_jmeno || '%');
```

BEGIN

```
FOR rec_zamestnanec IN k1 ('Mi')
```

LOOP

```
    DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Jméno: ' || rec_zamestnanec.jmeno  
        || ', Id: ' || rec_zamestnanec.zamestnanec_id);
```

```
END LOOP;
```

END;

/

Ošetřování chyb

- V PL/SQL se mohou vyskytnout chyby:
 - **Syntaktické** – objeví se už při kompilaci,
 - **logické** – projeví se až za běhu funkce/procedury.
- Nejčastěji se vyskytují tyto vestavěné výjimky:
 - **DUP_VAL_ON_INDEX** – výskyt duplicitní hodnoty ve sloupci, kde jsou povoleny jen jedinečné hodnoty,
 - **INVALID_NUMBER** – neplatné číslo, data nelze převést na číslo,
 - **NO_DATA_FOUND** – nebyly nalezeny žádné záznamy,
 - **TOO_MANY_ROWS** – dotaz vrátil neočekávaně více než jeden záznam,
 - **VALUE_ERROR** – problém s matematickou funkcí, chybný argument,
 - **ZERO_DIVIDE** – chyba dělení nulou.

Ošetřování chyb

- Syntaxe ošetřování výjimek:

EXCEPTION

```
WHEN <název výjimky1> THEN <příkazy1>;  
[WHEN <název výjimky2> THEN <příkazy2>; ...]  
OTHERS THEN <příkazy3>;
```

END;

- Při ošetřování výjimky můžeme použít systémové funkce **SQLCODE** (vrací kód chyby), **SQLERRM** (vrací textový popis chyby). Pro vlastní výjimky je **SQLCODE** rovno 1 a **SQLERRM** vrací text User-Defined Exception.
- Syntaxe vyvolání vestavěné nebo vlastní výjimky:

```
RAISE <název výjimky>; např.: RAISE NO_DATA_FOUND;
```

Ošetřování chyb – příklad

DECLARE

v_vysledek **NUMBER**(9,2);

BEGIN

v_vysledek := 5/0;

EXCEPTION

WHEN OTHERS THEN

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Nastala chyba.');

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Kód chyby: ' || SQLCODE);

DBMS_OUTPUT.PUT_LINE('Popis chyby: ' || SQLERRM);

END;

/

Použití vlastních výjimek

- Deklarace, vyvolání a ošetření vlastní výjimky:

DECLARE

<název výjimky> **EXCEPTION;**

BEGIN

<příkazy>;

-- vyvolání výjimky při nějakém chybovém stavu

-- typicky při splnění nějaké výjimky:

IF <podmínka> **THEN**

RAISE <název výjimky>;

END IF;

EXCEPTION

WHEN <název výjimky> **THEN** <příkazy>;

END;

RAISE_APPLICATION_ERROR

- Vyvolat výjimku (tzv. aplikační výjimku) lze také pomocí procedury `RAISE_APPLICATION_ERROR(chybový kód, 'hlášení');` (z balíčku `DBMS_STANDARD`). Lze používat volné chybové kódy -20000 až -20999, které pak obdrží i aplikace volající uloženou proceduru/funkci. Výjimku lze zachytit ve větvi `OTHERS`, případně pomocí `PRAGMA EXCEPTION_INIT` namapovat chybový kód na vlastní jméno výjimky.
- `RAISE_APPLICATION_ERROR` se používá také v sekci `EXCEPTION`, když chceme zachycenou výjimku nechat vyvolat ven z procedury/funkce s určitým chybovým kódem a hlášením.

Procedure

- Procedura je posloupností příkazů, které jde opakovaně spouštět. Na základě vstupních parametrů jsou vráceny výsledky v podobě výstupních parametrů.
- Syntaxe:

```
CREATE [OR REPLACE] PROCEDURE <název procedury>
```

```
[(<seznam parametrů>)] AS
```

```
    deklarční sekce
```

```
BEGIN
```

```
    výkonná sekce
```

```
[EXCEPTION
```

```
    sekce pro zpracování výjimek]
```

```
END;
```

```
/ -- kompilace
```

```
<seznam parametrů> = <jméno parametru1> {IN|OUT|IN OUT}  
<typ> [DEFAULT <hodnota>], ...
```

Procedure – příklad

```
CREATE OR REPLACE PROCEDURE zvyseni_mzdy (procento IN NUMBER) AS
BEGIN
    UPDATE zamestnanec SET plat = plat * (1 + procento/100);
END;
/
```

Spuštění procedury 1. způsob:

```
EXECUTE zvyseni_mzdy(10);

COMMIT;
```

Spuštění procedury 2. způsob:

```
BEGIN
    zvyseni_mzdy(10);
    COMMIT;
END;
```

Poznámka 1: V SQL Developeru volejte tyto příkazy pomocí „Run Script (F5)“, aby se všechny příkazy vykonaly.

Poznámka 2: Pro potvrzení dat do databáze je nutné buď zmáčknout „Commit (F11)“, nebo uvést příkaz COMMIT jako v příkladu.

Funkce

- Funkce je prakticky to samé, co procedura, ale má explicitně určenou návratovou hodnotu.
- Syntaxe:

```
CREATE [OR REPLACE] FUNCTION <název funkce> [(<seznam  
parametrů>)] RETURN <datový typ výsledku> AS
```

deklarační sekce

```
BEGIN
```

výkonná sekce

```
RETURN <hodnota>;
```

```
[EXCEPTION
```

sekce pro zpracování výjimek]

```
END;
```

```
/ -- kompilace funkce
```

- Volání funkce: Funkci lze zavolat v SQL dotazu, v proceduře/jiné funkci/triggeru, tak, jako standardní funkce Oraclu.

Triggery

- Trigger („spoušt“) je procedurální kód, který lze spouštět automaticky před/namísto/po každém provedení příkazu INSERT, DELETE nebo UPDATE na vybrané tabulce. Trigger je navázán na tabulku, při zrušení tabulky příkazem DROP je zrušen i trigger.
- Syntaxe:

```
CREATE [OR REPLACE] TRIGGER <název triggeru> {BEFORE |  
AFTER | INSTEAD OF} {INSERT | DELETE | UPDATE} ON <název  
tabulky> [FOR EACH ROW [WHEN <podmínka>]]  
[DECLARE  
    deklarční sekce]  
BEGIN  
    výkonná sekce  
[EXCEPTION  
    sekce pro zpracování výjimek]  
END;  
/ -- kompilace triggeru
```


Triggery

- Pokud uvedeme FOR EACH ROW, trigger se vyvolá pro každý vkládaný/aktualizovaný/mazaný řádek tabulky a v těle triggeru je dostupný pseudoobjekt :NEW reprezentující nový záznam s novými hodnotami po provedení dotazu INSERT/UPDATE/DELETE a :OLD reprezentující původní záznam s původními hodnotami. Pokud se navíc jedná o BEFORE trigger, údaje v záznamu :NEW lze v triggeru měnit (modifikovat výsledné hodnoty ve sloupcích po provedení INSERT/UPDATE/DELETE). Vyvoláním výjimky ven z BEFORE triggeru lze zabránit provedení dotazu INSERT/UPDATE/DELETE.
- Pokud se neuvede FOR EACH ROW, trigger se vyvolá jen jednou před/namísto/po dotazu INSERT/UPDATE/DELETE (jednou pro celou tabulku) a v těle triggeru nebudou dostupné záznamy :NEW, :OLD.
- WHEN <podmínka> umožňuje spouštět trigger pouze při platnosti zadané podmínky.

Balíčky procedur a funkcí

- Funkce a procedury lze zapouzdřit do vlastního balíčku (pod jmenný prostor – název balíčku):

```
CREATE [OR REPLACE] PACKAGE <název balíčku> AS  
    FUNCTION ... hlavička až po RETURN <typ> včetně;  
    PROCEDURE ... hlavička až po seznam parametrů včetně;  
    atd. ... tj. deklarace procedur a funkcí  
END <název balíčku>;
```

```
CREATE [OR REPLACE] PACKAGE BODY <název balíčku> AS  
    -- definice celých funkcí a procedur  
END <název balíčku>;  
/
```

- Spouštění funkcí/procedur: Před název funkce/procedury se předřazuje jméno balíčku:

```
JMENO_BALICKU.JMENO_FUNKCE (...);
```